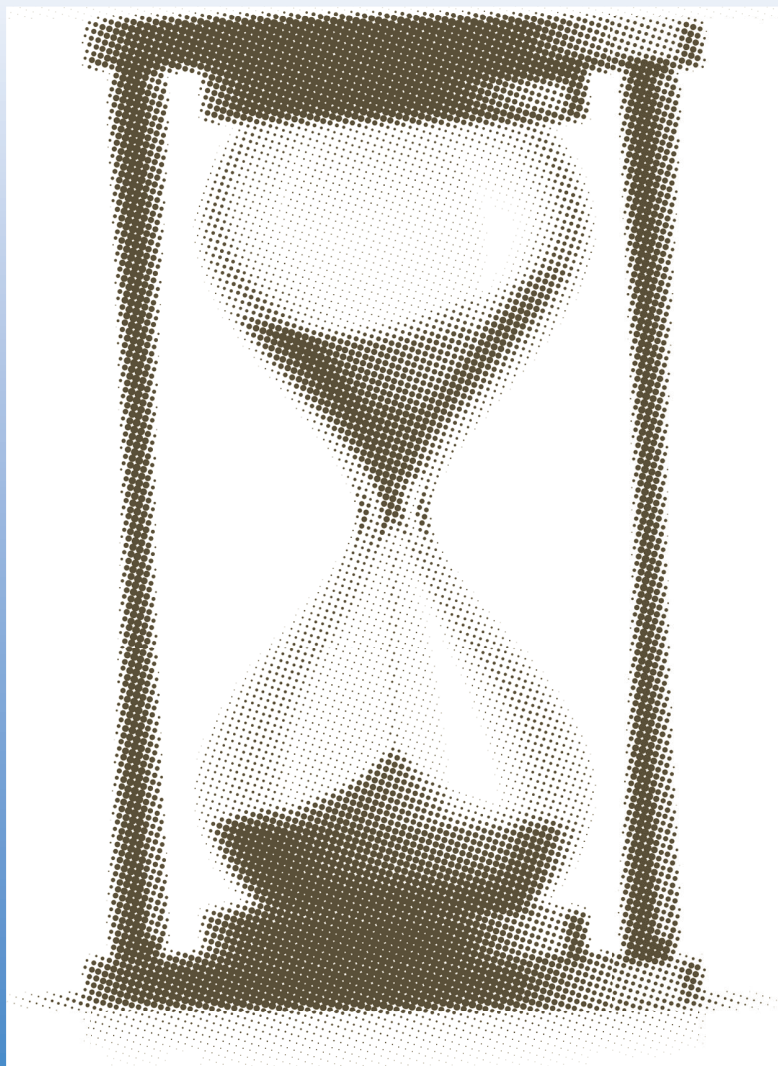

Zgodovinski časopis

HISTORICAL REVIEW

ZČ | Ljubljana | 79 | 2025 | št. 1-2 (171) | str. 1–232

Dušan Mlacovič, *Inventar rodbine Brate (Bratti) iz Kopra iz leta 1429: vpogled v svet plemstva največjega poznosrednjeveškega urbanega središča na Slovenskem* • Ante Bećir, *Tracing Factions and Power Struggles in Late Medieval Trogir* • Damir Globočnik, *Prešeren, dunajska Slovenija in graški Triglav. Prešernove proslave na Dunaju in v Gradcu v zadnjih desetletjih 19. stoletja* • Marija Waukonig, *Ivan Žolger: Staatsrechtler – Minister ohne Portefeuille – Delegat. Studie zur Elitentransformation in der späten Habsburgermonarchie* • Ilse Reiter-Zatloukal, *Die Staatsbürgerschaft der bosnisch-herzegowinischen Beamten vor und nach dem Umbruch 1918 mit besonderem Fokus auf ihre Übernahme in den österreichischen Staatsdienst und ihre Bezügeansprüche* • Uroš Košir – Aleš Bedič, *Srebrna ptica izpod Jalovca – usoda letala Consolidated B-24G Liberator 42-78259 »Bugs« in njegove posadke* • Radenko Ščekić – Aleksandar Čuković, *Political Transition in Montenegro 1989–2010*

Zgodovinski časopis

HISTORICAL REVIEW

ZČ | Ljubljana | 79 | 2025 | št. 1-2 (171) | str. 1–232

Izdaja
ZVEZA ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE
Ljubljana

GLASILO ZVEZE ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Mednarodni uredniški odbor: dr. Kornelija Ajlec (SI), dr. Tina Bahovec (SI),
dr. Bojan Balkovec (SI) (tehnični urednik), dr. Rajko Bratož (SI),
dr. Ernst Bruckmüller (AT), dr. Liliana Ferrari (IT), dr. Ivo Goldstein (HR),
dr. Žarko Lazarević (SI), dr. Dušan Mlacović (SI) (namestnik odgovornega
urednika), dr. Božo Repe (SI), dr. Franc Rozman (SI), Janez Stergar (SI),
dr. Imre Szilágyi (H), dr. Peter Štih (SI) (odgovorni urednik), dr. Marta
Verginella (SI), dr. Peter Vodopivec (SI), dr. Marija Wakounig (AT)

Za vsebino prispevkov so odgovorni avtorji, prav tako morajo poskrbeti za
avtorske pravice za objavljeno slikovno in drugo gradivo, v kolikor je to
potrebno. Ponatis člankov in slik je mogoč samo z dovoljenjem uredništva in
navedbo vira.

Redakcija tega zvezka je bila zaključena 7. april 2025.

Oblikovanje in oprema: Vesna Vidmar

Sedež uredništva in uprave: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani,
Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija, tel.: (01) 241-1200,
e-pošta: info@zgodovinskicasopis.si; <http://www.zgodovinskicasopis.si>

Letna naročnina: za leto/letnik 2025: za nečlane in zavode 32 €, za društvene člane 24 €,
za društvene člane – upokojence 18 €, za društvene člane – študente 12 €.
Cena tega zvezka v prosti prodaji je 16 € (z vključenim DDV).

Naročnina za tujino znaša za ustanove 45 €, za posameznike 35 €
in za študente 25 €.

Plačuje se na transakcijski račun: SI 56020 1 000 12083935
Zveza Zgodovinskih društev Slovenije, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana,
Slovenija
Nova Ljubljanska banka, d.d., Trg Republike 2, 1520 Ljubljana LJBAS12X

Sofinancirajo: Publikacija izhaja s finančno pomočjo Javne agencije za raziskovalno
dejavnost RS

Prelom: ABO grafika d.o.o. – zanjo Igor Kogelnik

Tisk: ABO grafika d.o.o., Ljubljana, junij 2025

Naklada: 500 izvodov

Zgodovinski časopis je evidentiran v naslednjih mednarodnih podatkovnih
bazah: Scopus, European Reference Index for the Humanities (ERIH),
Historical Abstracts, International Bibliography of the Social Sciences,
ABC CLIO, America: History and Life, Bibliography of the History of Art,
Ulrich's Periodicals Directory, Russian Academy of Sciences Bibliographies.

<http://www.zgodovinskicasopis.si>
info@zgodovinskicasopis.si

ISSN 0350-5774	
UDK	949.712(05)
UDC	

BULLETIN OF THE HISTORICAL ASSOCIATION OF SLOVENIA (HAS)

International Editorial Board: Kornelija Ajlec, PhD, (SI), Tina Bahovec, PhD, (SI), Bojan Balkovec, PhD, (SI) (Technical Editor), Rajko Bratož, PhD, (SI), Ernst Bruckmüller, PhD, (AT), Liliana Ferrari, PhD, (IT), Ivo Goldstein, PhD, (HR), Žarko Lazarević, PhD, (SI), Dušan Mlacović, PhD, (SI) (Deputy Editor-in-Charge), Božo Repe, PhD, (SI), Franc Rozman, PhD, (SI), Janez Stergar (SI), Imre Szilágyi, PhD, (H), Peter Štih, PhD, (SI) (Editor-in-Chief), Marta Verginella, PhD, (SI), Peter Vodopivec, PhD, (SI), Marija Wakounig, PhD, (AT)

The authors are responsible for the contents of their articles, they must also secure copyrights for the published photographs and figures when necessary. Reprints of articles, photographs, and graphic material are only allowed with explicit permission of the editorial office and must be cited as sources.

The editing of this issue was completed on April 7, 2025.

Design: Vesna Vidmar

Headquarters and Mailing Address: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenia, phone: +386 1 241-1200, e-mail: info@zgodovinskiasopis.si; <http://www.zgodovinskiasopis.si>

Annual Subscription Fee (for 2025): non-members and institutions 32 €, HAS members 24 €, retired HAS members 18 €, student HAS members 12 €.

Price: 16 € (VAT included).

Subscription Fee: foreign institutions 45 €, individual subscription 35 €, student subscription 25 €
Transaction Account Number: SI 56020 1 000 12083935
Zveza Zgodovinskih društev Slovenije, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana,
Nova Ljubljanska banka, d.d., Trg Republike 2,
1520 Ljubljana LJBASI2X

Co-Financed by: Slovenian Research Agency

Printed by: ABO grafika d.o.o., Ljubljana, June 2025

Print Run: 500 copies

Historical Review is included in the following international databases: Scopus, European Reference Index for the Humanities (ERIH), Historical Abstracts, International Bibliography of the Social Sciences, ABC CLIO, America: History and Life, Bibliography of the History of Art, Ulrich's Periodicals Directory, Russian Academy of Sciences Bibliographies.

<http://www.zgodovinskiasopis.si>
info@zgodovinskiasopis.si

ISSN 0350-5774	
UDK	949.712(05)
UDC	

Razprave – Studies

- Dušan **Mlacović**, Inventar rodbine Brate (Bratti) iz Kopra iz leta 1429:
vpogled v svet plemstva največjega poznosrednjeveškega
urbanega središča na Slovenskem8–27
The inventory of the Brate (Bratti) family of Koper from 1429:
an insight into the world of the nobility of the largest late
medieval urban centre in Slovenia
- Ante **Bećir**, Tracing Factions and Power Struggles
in Late Medieval Trogir28–57
Sledenje frakcijam in spopadi za oblast v poznosrednjeveškem Trogirju
- Damir **Globočnik**, Prešeren, dunajska Slovenija in graški Triglav.
Prešernove proslave na Dunaju in v Gradcu v zadnjih
desetletjih 19. stoletja58–103
Prešeren, The Vienna Slovenija Society and the Graz Triglav
Society. Prešeren Celebrations in Vienna and Graz in the Final
Decades of 19th Century
- Marija **Waukonig**, Ivan Žolger: Staatsrechtler – Minister ohne
Portefeuille – Delegat. Studie zur Elitentransformation in
der späten Habsburgermonarchie 104–119
Ivan Žolger: ustavni pravnik – minister brez listnice – delegat.
Prispevek k transformaciji elit v pozni Habsburški monarhiji
- Ilse **Reiter-Zatloukal**, Die Staatsbürgerschaft der bosnisch-herzegowinischen
Beamten vor und nach dem Umbruch 1918 mit besonderem
Fokus auf ihre Übernahme in den österreichischen Staatsdienst
und ihre Bezügeansprüche 120–151
Državljanstvo bosansko-hercegovskih uradnikov pred in po prevratu
leta 1918 s posebnim poudarkom na njihovem prehodu v avstrijsko
državno službo in njihovih pravicah do plače in pokojnine
- Uroš **Košir** – Aleš **Bedič**, Srebrna ptica izpod Jalovca – usoda
letala Consolidated B-24G Liberator 42-78259 »Bugs«
in njegove posadke 152–182
The Silver Bird Beneath Jalovec – The Fate of the Consolidated
B-24G Liberator 42-78259 “Bugs” and Its Crew

Radenko Šćekić – Aleksandar Ćuković, Political Transition in Montenegro 1989–2010	184–203
Politična tranzicija v Črni gori 1989-2010.	

V spomin – In memoriam

Iskra Vasiljeva Čurkina (Željko Oset)	206–207
Gerhard Pferschy (Peter Štih)	208–209

Ocene in poročila – Reviews and Reports

Herwig Wolfram, Arnulf von Kärnten. Eine biographische Skizze (Peter Štih)	212–215
Jernej Kotar, Deželnoknežja oblast in uprava Friderika III. na Kranjskem (1435–1493) (Jaka Banfi)	216–219
Jure Volčjak, Vizitacijski zapisniki kranjskih arhidiakonotov goriške nadškofije 1752–1757; Vizitacijski zapisniki kranjskih arhidiakonotov goriške nadškofije 1761–1771 (Janez Höfler)	220–223
Robin Okey, Towards Modern Nationhood: Wales and Slovenia in Comparison, c. 1750–1918 (Jan Bernot)	224–226
Mojca Ramšak, Antropologija vonja (Jernej Kotar)	227–228

* * *

Navodila avtorjem prispevkov za Zgodovinski časopis	229–232
Instructions for Authors	

V spomin

Gerhard Pferschy (Fürstenfeld, 2. 2. 1930 – Gradec, 13. 1. 2025)

Na začetku letošnjega leta je v 94. letu umrl štajerski arhivar in zgodovinar Gerhard Pferschy. Spominjamo se ga kot raziskovalca štajerske preteklosti, organizatorja na področju deželnega zgodovinopisja in arhivistike, avtorja in urednika pomembnih publikacij, kuratorja odmevnih deželnih razstav ter človeka, ki si je prizadeval za mirno sožitje in sodelovanje s sosedi. V tem oziru je vzdrževal tudi prijateljske in delovne stike s slovenskimi zgodovinarji.

S svojimi raziskavami in objavami na področju zgodovine Štajerske, ki jo je obravnaval v njenih zgodovinskih in ne današnjih mejah, je pomembno prispeval tudi k poznavanju njenega slovenskega dela.

Gerhard Pferschy se je rodil v Fürstenfeldu, kjer je med in po drugi svetovni vojni obiskoval tudi gimnazijo, na kateri je, mimogrede, pred razpadom monarhije krajši čas poučeval tudi Ljudmil Hauptmann, eden najbolj pronicljivih slovenskih zgodovinarjev. Zgodovino, germanistiko in sociologijo je študiral na univerzi v Gradcu (1948–1954), na Inštitutu za avstrijske zgodovinske raziskave na Dunaju pa je opravil triletno izobraževanje iz arhivistike in pomožnih zgodovinskih ved (1956–1959) ter postal z zaključkom šolanja član tega prestižnega inštituta, na katerem je med letoma 1978 in 1995 tudi poučeval arhivistiko. V tej vlogi sem ga v času mojega študija na omenjenem inštitutu tudi sam spoznal in iz tega je zraslo dolgoletno, čeprav ne tudi neprekinjeno sodelovanje.

Pferschy je bil vso svojo poklicno kariero zaposlen v Štajerskem deželnem arhivu, v katerem je bil nato dolga leta direktor (1977–1995). Njegova velika zasluga je, da je dobila najpomembnejša štajerska arhivska ustanova v nekdanjem karmelitskem samostanu v središču Gradca nov dom, v katerem so bili pod eno streho združeni vsi njeni fondi. Dolga leta (1990–2016) je vodil tudi Zgodovinsko društvo za Štajersko in bil v tej vlogi (so)urednik najpomembnejše štajerske zgodovinopisne periodike – *Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark*. Od leta 1976 je bil tudi član Zgodovinske deželne komisije za Štajersko, edine takšne znanstvene (z)družbe v Avstriji, opisane tudi kot »Akademija pokrajinske

zgodovinske znanosti«, ki ji kot deželni ustanovi predseduje vsakokratni deželni glavar Štajerske. Od leta 2009 je bil Pferschy njen častni član, že leta 1992 pa je bil izvoljen za dopisnega člana Avstrijske akademije znanosti (v tuzemstvu).

Njegova obsežna bibliografija (dostopna na: <https://www.hlk.steiermark.at/cms/beitrag/11827954/97168304/>) razkriva, da se je posvečal arhivistiki, objavi virov, zgodovinskemu deželnoznanstvu, štajerski in avstrijski zgodovini ter družbeni zgodovini, kjer so ga še zlasti zanimale nižje družbene skupine kmetov, obrtnikov in delavcev v rudarstvu. Tu naj omenim le nekatera njegova večja dela, kot so objava četrte knjige štajerskega diplomatarija za leta 1260–1276 (*Urkundenbuch des Herzogthums Steiermark* 4, 1975), uredništvo zbornika o začetkih Štajerske pod Traungavci (*Das Werden der Steiermark. Die Zeit der Traungauer*, 1980); uredništvo četrte knjige zgodovine Štajerske, ki obravnava pozni srednji vek (*Die Steiermark im Spätmittelalter*, 2018), priprava deželnih razstav in uredništvo spremljajočih katalogov o kmetstvu na Štajerskem (*Der steirische Bauer. Leistung und Schicksal von der Steinzeit bis zur Gegenwart*, 1966), o povzdigu Štajerske v vojvodino (*800 Jahre Land Steiermark*, 1980) ter o Štajerski kot obmejni pokrajini in njeni povezovalni in obrambni vlogi (*Die Steiermark. Brücke und Bollwerk*, 1986). V teh in drugih delih, kot sta na primer razpravi o Siegfriedu iz Mahrenberga/Radelj in Janezu Puhu (Johannes Puch), se je dotikal tudi vsebin iz slovenskega dela nekdanje zgodovinske Štajerske. Pferschy je bil kot pobudnik in urednik tudi najbolj zaslužen, da je izšel leta 2008 pri graški založbi Leykam obsežen pregled celotne slovenske zgodovine v nemščini, ki so ga napisali Vasko Simoniti, Peter Vodopivec in podpisani (*Slowenische Geschichte. Gesellschaft – Politik – Kultur*). Še zlasti redne stike s slovenskimi zgodovinarji in zgodovinarikami pa je Pferschy imel v okviru Mednarodnega kulturnozgodovinskega simpozija Modinci (Mogersdorf), ki povezuje od leta 1969 zgodovinarje iz Štajerske, Slovenije, Hrvaške in Madžarske. Pferschy je z referatom na »Modincih« prvič sodeloval leta 1973 na srečanju v Mariboru. Od leta 1978 je najprej skupaj s Ferdinom Hauptmannom, takratnim profesorjem zgodovine jugovzhodne Evrope na univerzi v Gradcu, in od leta 1987 sam zastopal Štajersko v organizacijskem komiteju »Modincev« in tudi pripravil več simpozijev.

Peter Štih

ISSN 0350-5774

ZČ | Ljubljana | 79 | 2025 | št. 1-2 (171) | str. 1–232